

ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

© 2014 М. В. Заполовський
(м. Чернівці)

СМИСЛОВА СТРУКТУРА НІМЕЦЬКОМОВНИХ БІБЛІЙНИХ ПАРАБОЛІЗМІВ

ЗАПОЛОВСЬКИЙ М. В. СМИСЛОВА СТРУКТУРА НІМЕЦЬКОМОВНИХ БІБЛІЙНИХ ПАРАБОЛІЗМІВ

У статті йдеться про потенційну властивість окремих слів у складі німецькомовних біблійних парабол та їхніх текстових модифікацій, у сукупності позначених параболізмами, набувати більше ніж одне значення. Звертається увага на те, що значення метафоричних слів у їхньому складі також утворюють зв'язки з іншими значеннями, які відносяться до різних понятійних сфер. У ході дослідження проводиться розмежування таких понять як "полісемія" та "полівалентність", наводяться метафоричні слова з тексту біблійних парабол, які у німецькій мові є полісемічними, тобто багатозначними, а також лексемні метафори, які виявляють здатність до полівалентності, тобто позначають різні поняття навколишнього світу.

ЗАПОЛОВСКИЙ Н. В. СМЫСЛОВАЯ СТРУКТУРА НЕМЕЦКОЯЗЫЧНЫХ БИБЛЕЙСКИХ ПАРАБОЛИЗМОВ

Статья посвящена потенциальному свойству отдельных слов в составе немецкоязычных библейских парабол и их текстовых модификаций, в совокупности обозначенных параболлизмами, приобретает больше чем одно значение. Обращается внимание на то, что значения метафорических слов в их составе также образуют связи с другими значениями, которые относятся к различным понятийным сферам. В ходе исследования разграничиваются такие явления как полисемия и поливалентность, приводятся метафорические слова из текста библейских парабол, которые в немецком языке есть полисемичные, а также лексемные метафоры, которые проявляют поливалентность, т. е. обозначают разные понятия окружающей среды.

ZAPOLOVSKYI M. V. SEMANTIC STRUCTURE OF GERMAN BIBLICAL PARABOLIC EXPRESSIONS

The article deals with the potential properties of words to acquire more than one meaning within German-speaking biblical parables and their text modifications, which are known as parabolizms. We emphasize the fact that the meanings of metaphorical words within parabolizms also form relations with other meanings, which belong to different conceptual spheres. The study differentiates between polysemy and polyvalence. It also provides examples of polysemous metaphorical words in modern German and polyvalent metaphorical lexemes taken from the texts of German biblical parables.

Ключові слова: слово, значення, полісемія, полівалентність, параболола, біблійний, текст.

Під смисловою структурою слова розуміють сукупність взаємопов'язаних та взаємообумовлених значень багатозначного (полісемічного) слова [3, с. 203]. Здатність слова мати декілька значень, або полісемія [7] обумовлюється невідповідністю між обмеженою кількістю слів та безмежним числом предметів та явищ зовнішнього світу [12, с. 192]. Однак нерідко слово отримує нове значення в результаті того, що використовується для позначення предмету, який уже має загальноприйнятне найменування [13, с. 21–29], що пов'язується зі здатністю мови виконувати не лише номінативну, але й емотивно-експресивну функцію. На думку Є. Косеріу [8, с. 105] потрібно робити розмежування між полісемією у мові („Polysemie in einer Einzelsprache”) із полівалентністю мовних одиниць у мовленні („Polyvalenz der sprachlichen Einheiten in der Rede”).

Метою статті є розмежування цих лінгвістичних понять на прикладі метафоричних

слів зі складу німецькомовних біблійних параболізмів [1; 2], до яких відносимо як тексти парабол, так і їхні текстові модифікації (прості та розгорнуті порівняльно-метафоричні конструкції). Це стає можливим через звернення до словника та розгляд слів, які можуть набувати більше ніж одне значення у німецькій мові, а також через аналіз прикладів німецькомовних біблійних парабол, у яких реалізуються слова, що позначають більше ніж одне поняття. **Актуальність дослідження** зумовлена відсутністю праць, присвячених характеристиці смислової структури параболізмів шляхом розмежування таких явищ як полісемія та полівалентність.

Через багатозначність розкриваються основні закономірності семантичної системи мови. Багатозначна змістова структура слова постає в якості фрагмента загальної системи, який повторюється в інших лексемах цієї мови, а також в інших мовах, і який взаємопов'язаний з іншими фрагментами семантичної системи. Чимало іменників у складі образних полів біблійних парабол мають не лише одне значення, а також можуть позначати більше, ніж одне поняття і тому є певною мірою дво- чи багатозначними. Ці слова можна розглядати з двох сторін: або як тип полісемії [5, с. 195], або виключно як спосіб, засіб чи вид зміни значення [3, с. 224].

Оскільки значення („die Bedeutung”) знаходиться усередині мови, його можна структурувати різними лінгвістичними методами, наприклад:

1) контекстологічними методами (аналіз та групування контекстів, у яких використовується слово);

2) структурними методами (розмежування різних значень слова, його лексико-семантичних варіантів);

3) психолінгвістичними методами (дослідження смислової структури слова за допомогою асоціативних експериментів) [3, с. 210–221]. Звідси випливає, що значення (тобто мовне значення) становить собою вкладений зміст знаку (або словосполучення) в окремій мові. Відповідно до цього, при мовній полісемії йдеться про функціональні одиниці (слова) та різні мовні значення (лексико-семантичні варіанти), які можна встановити за допомогою словникових дефініцій необхідного слова. Полісемія є центральним із таких ланцюжків значень та визначається як багатозначність форми. Досліджуючи смислову структуру лексичного складу біблійних парабол за допомогою німецькомовного словника «Duden-Universalwörterbuch» [9], нами було зафіксовано 141 полісемічних слова, які мають 2 та більше словникових значення. Варто зауважити, що реалізовані значення усіх цих слів у німецькомовному біблійному тексті є моносемічними, оскільки слова у контексті реалізують лише одне зі своїх значень. Це підтверджує думку В. В. Левицького, що частка багатозначних лексем у словнику та

тексті не співпадає [3, с. 228]. Отже до цих слів належать:

а) 45 одиниць (або 31,91%) мають два значення (*die Zeder* ‘кедр’, *die Palme* ‘пальма’, *die Lampe* ‘світильник’, *der Fremde* ‘чужинець’, *der Wald* ‘ліс’, *der Kaufmann* ‘купець’, *das Unkraut* ‘бур’ян’, *der Sohn* ‘син’, *die Pflanze* ‘рослина’, *das Tier* ‘тварина’, *der Krug* ‘глек’, *das Haupt* ‘голова’, *die Lilie* ‘лілія’, *die Taube* ‘голуб’, *die Rebe* ‘лоза’, *der Tempel* ‘храм’, *der Arbeiter* ‘робітник’, *das Salz* ‘сіль’, *der Weizen* ‘пшениця’, *der Schnitter* ‘жнець’, *der Regen* ‘дощ’, *die Ähre* ‘колос’, *der Sand* ‘пісок’, *das Gras* ‘трава’, *die Mine* ‘міна’, *der Räuber* ‘грабіжник’, *der Denar* ‘динарій’, *der Lohn* ‘заробіток’, *der Weihrauch* ‘ладан’, *die Wohnung* ‘помешкання’, *die Finsternis* ‘темрява’, *die Asche* ‘попіл’, *die Ernte* ‘урожай / жнива’, *der Atem* ‘подих’, *der Schmied* ‘коваль’, *die Wüste* ‘пустеля’, *die Hüfte* ‘стегно’, *der Töpfer* ‘гончар’, *der Strick* ‘мотузка’, *der Becher* ‘келик’, *das Schwert* ‘меч’, *die Kluft* ‘ущелина’, *der Blitz* ‘блискавка’, *der Rost* ‘іржа’, *das Gebein* ‘кістки’);

б) 26 лексем (або 18,44%) є трьохзначними (*das Schaf* ‘вівця’, *der Baum* ‘дерево’, *die Blindheit* ‘сліпота’, *der Gürtel* ‘пояс’, *der Adler* ‘орел’, *der Thron* ‘трон’, *das Meer* ‘море’, *der Vogel* ‘птах’, *der Brunnen* ‘джерело’, *die Braut* ‘наречена’, *die Herde* ‘отара’, *der Ofen* ‘піч’, *der Sklave* ‘раб’, *der Pharisäer* ‘фарисей’, *der Fluß* ‘річка’, *die Hochzeit* ‘весілля’, *die Sonne* ‘сонце’, *der Lebensbaum* ‘дерево життя’, *der Talent* ‘талант’, *der Wind* ‘вітер’, *die Motte* ‘міль’, *die Saat* ‘насіння’, *die Speise* ‘страва’, *der Schlaf* ‘сон’, *die Stadt* ‘місто’, *das Bett* ‘ліжка’);

в) 21 іменник (або 14,89%) мають чотири значення (*der Stier* ‘бик’, *die Brust* ‘груди’, *die Schulter* ‘плече’, *das Knie* ‘коліно’, *das Brot* ‘хліб’, *der Schlauch* ‘бурдюк’, *der Berg* ‘гора’, *die Tochter* ‘донька’, *die Frucht* ‘плід’, *das Gefäß* ‘посудина’, *der Schuh* ‘черевик’, *die Quelle* ‘джерело’, *das Fleisch* ‘плоть’, *der Schmuck* ‘прикраса’, *der Wein* ‘вино’, *der Mann* ‘чоловік’, *die Tür* ‘двері’, *die Traube* ‘виноград’, *der Arm* ‘рука’, *die Mauer* ‘стіна’, *die Schuld* ‘борг’);

г) 14 слів (або 9,93%) є п’ятизначними (*das Kind* ‘дитина’, *der Löwe* ‘лев’, *der Schatten* ‘тінь’, *der König* ‘цар’, *die Rute* ‘різка’, *das Horn* ‘ріг’, *der Tag* ‘день’, *die Frau* ‘жінка’, *die Feige* ‘інжир’, *das Silber* ‘срібло’, *der Schoß* ‘лоно’, *das Schild* ‘щит’, *die Hand* ‘рука’, *die Grube* ‘яма’);

д) 10 одиниць (або 7,09%) мають шість значень (*die Mutter* ‘матір’, *die Blume* ‘квітка’, *die Jungfrau* ‘діва’, *der Weg* ‘дорога’, *der Fuß* ‘нога’, *das Auge* ‘око’, *der Dorn* ‘тернина’, *das Kleid* ‘убрання’, *das Tor* ‘ворота’, *die Milch* ‘молоко’);

е) 7 лексем (або 4,96%) є семизначними (*die Erde* ‘земля’, *der Boden* ‘грунт’, *der Hirsch* ‘олень’, *das Licht* ‘світло’, *der Ring* ‘кільце’, *das Feuer* ‘вогонь’, *das Schwein* ‘свиня’);

є) 6 іменників (або 4,26%) мають вісім семем (*das Öl* ‘масло’, *das Wasser* ‘вода’, *der*

Kranz ‘вінок’, *der Stab* ‘палиця’, *der Schatz* ‘скарб’, *der Vater* ‘батько’);

ж) 5 слів (або 3,55%) є дев’ятизначними (*das Feld* ‘поле’, *die Wurzel* ‘корінь’, *der Flügel* ‘крило’, *die Perle* ‘перлина’, *der Turm* ‘вежа’);

з) 1 слово (або 0,71%) має десять значень (*der Stein* ‘камін’);

и) 3 одиниці (або 2,13%) мають одинадцять значень (*das Herz* ‘серце’, *das Haus* ‘дім’, *das Joch* ‘ярмо’);

і) 1 слово (або 0,71%) має тринадцять значень (*der Korb* ‘кошик’);

ї) 2 лексеми (або 1,42%) мають шістнадцять значень (*das Netz* ‘сітка’, *die Krone* ‘корона’).

На відміну від значення, позначення («die Bezeichnung») є екстралінгвістичним і стосується позамовного предмету чи змісту і компонентів мовленнєвого значення (мовленнєвих варіантів). Німецький лінгвіст Г. Гекелер вважає, що полісемія, якщо не брати до уваги метафори, заледве може охоплювати мовленнєві значення («Redebedeutungen»), тобто контекстуальні варіанти [11, с. 133], що узгоджується із визначенням полівалентності у мовленні, при якій постійно йдеться про одну й ту ж функціональну одиницю, про певне лексичне значення, до якого приєднуються різні поняття через контекст та через позначення, тобто через позамовні значення [8, с. 105]. Таке розуміння узгоджується також із визначенням терміну «полівалентність значення» А. Б. Міхальова, під яким учений розумів здатність значення слова утворювати зв’язки з рядом інших значень, які відносяться до різних понятійних сфер. На думку дослідника, полівалентність значення є ширшою від полісемії слова, охоплюючи усі існуючі у словнику певної мови семантичні пересічення і може також виводитись із зафіксованих у словнику полісемічних ланцюжків [4, с. 102]. Це явище також співвідноситься певним чином із «референтним потенціалом значення», про яке писала В. М. Телія [6, с. 105], тобто здатністю вказувати на світ, несучи про нього певну інформацію і здатністю пристосування до нових властивостей, виокремлених свідомістю у немовному ряді.

Ми погоджуємось із думкою В. В. Левицького, що метафора не є типом полісемії, а видом зміни значення і використовуємо у дослідженні термін «полівалентність» для характеристики здатності метафоричного слова у структурі біблійної параболи виражати різні поняття. До цих слів ми відносимо наступні:

1) *der Adler* ‘орел’: царювання; захист; витривалість; високомірність; віра; сила; турбота; суд.

2) *die Asche* ‘попіл’: очищення; сором.

3) *der Baum* ‘дерево’: життя; людина.

4) *der Becher* ‘келик’: гнів; жереб.

5) *die Blume* ‘квітка’: наречений; тілесність; скороминучість.

- 6) *das Blut* 'кров': визволення; віровчення.
- 7) *das Brot* 'хліб': духовна пожива; визволення.
- 8) *der Brunnen* 'джерело': життя; визволення.
- 9) *die Dorn* 'тернина' / *die Distel* 'осот': зло; покарання.
- 10) *das Feuer* 'вогонь': любов; винищення; суд; очищення; покарання; страждання.
- 11) *die Finsternis* 'темрява': зло; відчуженість; покарання; смерть.
- 12) *das Fleisch* 'плоть': віровчення; людина; тілесність; гріховність; скороминучість.
- 13) *der Flügel* 'крило': сховище; турбота; захист.
- 14) *die Frucht* 'плід': добро; праведність; плодючість.
- 15) *der Garten* 'сад': плодючість; непорочність.
- 16) *das Gefäß* 'посудина': віра; людина; тілесність.
- 17) *das Haus* 'дім': віра; Боже правління.
- 18) *die Hochzeit* 'весілля': радість; завершення; винищення зла.
- 19) *die Kelter* 'давило': суд; винищення.
- 20) *das Kleid* 'убрання': традиція; обрання; спокута; прийом у громаду.
- 21) *die Kleidung* 'одяг': гріховність, праведність.
- 22) *die Lampe* 'світильник': життя; готовність; пильність; просвітлення; праведність.
- 23) *das Licht* 'світло': життя; віровчення; добро; віра; мудрість; просвітлення; праведність.
- 24) *die Lilie* 'лілія': милість; непорочність; турбота; наречена; наречений.
- 25) *der Löwe* 'лев': сила; влада; цар.
- 26) *die Myrte* 'мирт': непорочність; наречений.
- 27) *die Nacht* 'ніч': межа; відчуженість; смерть.
- 28) *das Netz* 'сітка': зло; смерть.
- 29) *der Ofen* 'піч': суд; винищення; страждання; очищення.
- 30) *die Quelle* 'джерело': життя; віра; наречена.
- 31) *die Rute* 'різка': суд; Божий гнів.
- 32) *die Saat / der Same* 'насіння': віровчення; християнський шлях; Боже слово.
- 33) *das Salz* 'сіль': тривалість; служителі.
- 34) *das Schaf* 'вівця': слабкість; праведність.
- 35) *der Schatten* 'тінь': захист; скороминучість.
- 36) *der Schlauch* 'бурдюк': традиція; віровчення.
- 37) *das Schwert* 'меч': Боже слово; розділення.
- 38) *die Sichel* 'серп': суд; винищення.
- 39) *die Sonne* 'сонце': любов; випробування.
- 40) *die Speise* 'страва': віровчення; духовна пожива.

- 41) *der Stein* ‘камінь’: закоренілість; ідолопоклонство; влада.
- 42) *der Strick* ‘мотузка’: рабство; смерть; випробування.
- 43) *der Reiche* ‘багатий’: грішник; гордість.
- 44) *der Tag* ‘день’: межа; милість.
- 45) *der Talent* ‘талант’: жереб; відповідальність.
- 46) *der Tempel* ‘храм’: віра; служителі.
- 47) *der Turm* ‘вежа’: захист; наречена; християнський шлях.
- 48) *der Vogel* ‘птаха’: людина; зло; турбота.
- 49) *das Wasser* ‘вода’: духовна пожива; суд; милість; винищення; очищення; життя.
- 50) *der Weg* ‘дорога’: світ; життя; християнський шлях.
- 51) *die Wurzel* ‘корінь’: віра; закоренілість.
- 52) *die Zeder* ‘кедр’: цар; високомірність.

Багато метафор у образних полях представляють різні поняття завдяки тому, що первинні (старозавітні) значення (образи) розширюються новозавітними компонентами. Наприклад, такі слова як *der Sämann* ‘сіяч’, *der Bräutigam* ‘наречений’, *der Hirt* ‘пастух’, *der König* ‘цар’, *der Herr* ‘пан’ представляють у німецькомовному біблійному інакомовленні як образ Бога, так і Ісуса Христа. Передумовою такої двозначності є аналогізація образів (Бога та його сина, чи Ісуса та його послідовників) у плані їхньої діяльності або ставлення до людини. Така здатність зміни значення, яку К. Ерлеман називає полівалентністю [10, с. 102], стосується не лише різних стадій формування мови, але й може визначати один і той самий текст, у нашому випадку, текст німецькомовної біблійної параболи.

Як приклад можна розглянути біблійну параболу *Das Hochzeitsfest für den Sohn des Königs* ‘Про весільне свято для царевого сина’: «*Das Himmelreich gleicht einem König, der seinem Sohn die Hochzeit ausrichtete. Und er sandte seine Knechte aus, die Gäste zur Hochzeit zu laden; doch sie wollten nicht kommen. Abermals sandte er andere Knechte aus und sprach: Sagt den Gästen: Siehe, meine Mahlzeit habe ich bereitet, meine Ochsen und mein Mastvieh ist geschlachtet, und alles ist bereit; kommt zur Hochzeit! Aber sie verachteten das und gingen weg, einer auf seinen Acker, der andere an sein Geschäft. Einige aber ergriffen seine Knechte, verhöhnten und töteten sie. Da wurde der König zornig und schickte seine Heere aus und brachte diese Mörder um und zündete ihre Stadt an. Dann sprach er zu seinen Knechten: Die Hochzeit ist zwar bereit, aber die Gäste waren's nicht wert. Darum geht hinaus auf die Straßen und ladet zur Hochzeit ein, wen ihr findet. Und die Knechte gingen auf die Straßen hinaus und brachten zusammen, wen sie fanden, Böse und Gute; und die Tische wurden alle voll. Da ging der König hinein, sich die Gäste anzusehen, und sah da einen Menschen, der hatte kein hochzeitliches Gewand an, und sprach zu ihm: Freund, wie bist du hier hereingekommen und*

hast doch kein hochzeitliches Gewand an? Er aber verstummte. Da sprach der König zu seinen Dienern: Bindet ihm die Hände und Füße und werft ihn in die Finsternis hinaus! Da wird Heulen und Zähneklappern sein. Denn viele sind berufen, aber wenige sind auserwählt» [15, Evangelium nach Matthäus XXII : 1–14].

У ній господар не ототожнюється із нареченим завдяки введенню додаткового елементу (*Sohn* ‘син’), який, однак, залишається незадіяним у параболі. Стосунки між Богом та ізраїльським народом, первинно представлені як любовний зв’язок між чоловіком та його дружиною також модифікуються через новозавітній контекст. У той час як усім людям дістається роль весільних гостей, у самій параболі відкритим залишається, хто є нареченою. Однак за допомогою літературного контексту (новозавітних біблійних книг), лексикографічних джерел та прикладів реалізації у релігійних статтях з інтерпретацією цієї параболи, очевидним стає, що йдеться про християн, послідовників Ісуса Христа. Таким чином, теологічне використання метафор, які позначають Бога та ізраїльський народ, експліцитно чи імпліцитно замінюється метафорами, які позначають Ісуса Христа та його послідовників.

Іншим прикладом слугує параболу *Das große Abendessen* ‘Про велику вечерю’:

[Jesus] sprach zu ihm: *«Ein gewisser Mensch veranstaltete ein großes Abendessen, und er lud viele ein. Und zur Stunde des Abendessens sandte er seinen Sklaven aus, um zu den Geladenen zu sagen: ‚Kommt, denn alles ist nun bereit.‘ Sie aber fingen allesamt an, sich loszubitten. Der erste sagte zu ihm: ‚Ich habe ein Feld gekauft und muß hingehen und es ansehen; ich bitte dich, entschuldige mich.‘ Und ein anderer sprach: ‚Ich habe fünf Joch Rinder gekauft und gehe, sie zu prüfen; ich bitte dich, entschuldige mich.‘ Noch ein anderer sprach: ‚Ich habe eben eine Frau geheiratet, und darum kann ich nicht kommen.‘ Und der Sklave kam herbei und berichtete diese Dinge seinem Herrn. Da wurde der Hausherr zornig und sagte zu seinem Sklaven: ‚Geh schnell hinaus auf die breiten Straßen und die Gassen der Stadt, und bring die Armen und Krüppel und Blinden und Lahmen herein.‘ Zu seiner Zeit sagte der Sklave: ‚Herr, was du befohlen hast, ist getan worden, und noch ist Raum da.‘ Und der Herr sprach zu dem Sklaven: ‚Geh hinaus auf die Wege und an die eingezäunten Orte und nötige sie hereinzukommen, damit mein Haus gefüllt werde. Denn ich sage euch: Keiner von jenen Männern, die eingeladen waren, wird von meinem Abendessen kosten»* [17, Evangelium nach Lukas XIV : 15–24].

У ній образ господаря стосується як Бога, так і Христа, а образ раба – у першому випадку представляє Ісуса, а в другому – його учнів.

У притчі *Der Sämann* ‘Про сіяча’ образ сіяча можна віднести як до Христа, так і до Ісусових послідовників, які несли його вчення іншим:

«Höret zu! Siehe, der Sämann ging aus, zu säen. Und es begab sich, indem er säte, daß etliches an den Weg fiel; und die Vögel des Himmels kamen und fraßen es auf. Anderes aber fiel auf steinigem Boden, wo es nicht viel Erde hatte; und es ging alsbald auf, weil es nicht tiefe Erde hatte. Als aber die Sonne aufging, wurde es verbrannt; und weil es nicht Wurzel hatte, verdorrte es. Und anderes fiel unter die Dornen; und die Dornen wuchsen auf und erstickten es, und es gab keine Frucht. Und anderes fiel auf gutes Erdreich und brachte Frucht, die aufwuchs und zunahm; und etliches trug dreißigfältig, etliches sechzigfältig und etliches hundertfältig» [14, Evangelium nach Markus IV : 3–8].

Подібну двозначність образів прослідковуємо також ще в одному прикладі (*Die nahe Erntezeit* 'Про близькі жнива'):

«Saget ihr nicht: Es sind noch vier Monate, und die Ernte kommt? – Siehe, ich sage euch: Hebet eure Augen auf und schauet die Felder an, denn sie sind schon weiß zur Ernte. Der da erntet, empfängt Lohn und sammelt Frucht zum ewigen Leben, auf daß beide, der da sät und der da erntet, zugleich sich freuen. Denn hierin ist der Spruch wahr: Ein anderer ist es, der da sät, und ein anderer, der da erntet. Ich habe euch gesandt, zu ernten, woran ihr nicht gearbeitet habt; andere haben gearbeitet, und ihr seid in ihre Arbeit eingetreten» [16, Evangelium nach Johannes IV : 35-38].

В усіх цих випадках полівалентність використовується з метою зображення аналогії між «батьком» і «сином» та Ісусом і його учнями:

- 1) те, що робить Христос, стосується Бога і навпаки;
- 2) між Ісусом та його учнями у свою чергу можна провести аналогію з погляду на їхню місіонерську діяльність та релігійний світогляд.

Таким чином, полівалентність у структурі німецькомовних біблійних парабол зумовлює те, що семантичний спектр метафоричного слова набуває ширшого конотативного простору. Чим полівалентнішим є таке слово, тим більшою є ймовірність, що воно матиме контексти разом з іншим словом, а також контексти з іншим, менш полівалентним словом. У простеженні наявності таких синтагматичних зв'язків вбачаємо перспективу подальших розвідок.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Запововський М. В. Німецькомовні біблійні інакомовлення: Особливості їх видів та функціонування / М. В. Запововський // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. — К., 2011. — Вип. 95 (2). — С. 206–210.

2. Запововський М. В. Параболізми як реалізовані біблійні інакомовлення в німецькомовному публіцистичному тексті / М. В. Запововський // Нова філологія : [зб. наук. пр.]. — Запоріжжя : ЗНУ, 2013. — Вип. 56. — С. 117–120.

3. *Левицкий В. В.* Семасиология : [монография для молодых исследователей] / В. В. Левицкий. — [2-е изд., испр. и дополн.]. — Винница : Нова Книга, 2012. — 680 с.
4. *Михалев А. Б.* Теория фоносемантического поля / А. Б. Михалев. — Краснодар : ПГЛУ, 1995. — 213 с.
5. *Новиков Л. А.* Семантика русского языка / Л. А. Новиков. — М. : Высшая школа, 1982. — 272 с.
6. *Телия В. Н.* Типы языковых значений: Связанное значение слова в языке / В. Н. Телия // АН СССР Ин-т языкознания. — М. : Наука, 1981. — 269 с.
7. *Bréal M.* Essai de sémantique: science des significations / M. Bréal. — Hachette, Paris 1897. — 410 p.
8. *Coseriu E.* Bedeutung und Bezeichnung im Lichte der strukturellen Semantik / E. Coseriu // Sprachwissenschaft und Übersetzen (Hrsg. P. Hartmann, H. Vernay). — München, 1970. — S. 104–121.
9. *Duden.* Deutsches Universalwörterbuch: Das umfassende Bedeutungswörterbuch der deutschen Gegenwartssprache / hgg. Dudenredaktion // Bibliographisches Institut. — Auflage 7. (überarbeitet und erweitert). — Mannheim / Zürich, 2011. — 2112 S.
10. *Erlemann K.* Gleichnisauslegung [Ein Lehr- und Arbeitsbuch] / K. Erlemann. — Tübingen / Basel : Francke, 1999. — 320 S.
11. *Geckeler H.* Strukturelle Semantik und Wortfeldtheorie / H. Geckeler. — Wilhelm Fink. — München 1971. — 255 S.
12. *Kronasser H.* Handbuch der Semasiologie. Kurze Einführung in die Geschichte, Problematik und Terminologie der Bedeutungslehre / H. Kronasser. — Heidelberg : Carl Winter Verlag, 1952. — 204 S.
13. *Schippan T.* Ein Forschungsbericht : Gedanken zu einer Bedeutungskonzeption / T. Schippan // Potsdamer Forschungen, Reihe A. — Heft 89. — Potsdam, 1988. — S. 21–29.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

14. *Bibel, Schlachter Übersetzung, Version 2000* (neue revidierte Fassung). — CLV Verlag, 2004. — 1358 S.
15. *Die Bibel nach der Übersetzung Martin Luthers* (in der revidierten Fassung von 1984). — Stuttgart : Deutsche Bibelgesellschaft, 1985. — 1232 S.
16. *Elberfelder Bibel.* — Brockhaus R. Verlag GmbH, 2007. — 1536 S.
17. *Neue-Welt-Übersetzung der Heiligen Schrift.* — Wachturm Bibel-und Traktat-Gesellschaft, Deutscher Zweig, e. V. — Selters / Taunus, 2006. — 1661 S.

Надійшла до редакції 21.01.14

© 2014 В. А. Котвицька
(м. Київ)

СЕМАНТИЧНЕ ОСВОЄННЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

КОТВИЦЬКА В. А. СЕМАНТИЧНЕ ОСВОЄННЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

У статті проаналізовано класифікації типів семантичних змін слів, наявних у мовознавчій науці. Дослідження присвячено комплексному вивченню семантичного освоєння англіцизмів у системі сучасної німецької мови.

КОТВИЦКАЯ В. А. СЕМАНТИЧЕСКОЕ ОСВОЕНИЕ ЗАИМСТВОВАНИЙ ИЗ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В СОВРЕМЕННОМ НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКЕ

В статье проанализированы классификации типов семантических изменений слов. Исследование посвящено комплексному изучению семантического освоения англицизмов в системе современного немецкого языка.

KOTVYTSKA V. A. SEMANTIC ADAPTATION OF ENGLISH BORROWINGS IN MODERN GERMAN LANGUAGE

The article deals with the analysis of classifications of semantic changes, which have been advanced in linguistics. Attention is drawn to the fact that the classifications of semantic changes are based on distinctive foundations. The main focus of this article is to study the use of English loanwords in the German language. Borrowings are viewed as an integral part of language functioning, its historical changes and one of the main sources of enriching the vocabulary. The study is devoted to a complex investigation of semantic adaptation of anglicisms borrowed into the system of modern German language. Special attention is given to the analysis of the issues concerning the process of the English borrowings and the phenomena accompanied.

Ключові слова: англіцизм, адаптація, запозичення, мова-донор, мова-реципієнт.

Проблема лексичних запозичень у німецькій мові є об'єктом уваги багатьох сучасних мовознавців: А. Л. Міщенко, М. С. Романової, О. В. Слабої, Н. Ю. Суворкіної, Л. В. Васильєвої, М. А. Кузіної, О. В. Жабіної, К. Гетцелер, М. Альтляйтнер, Л. Лемнітцера, Р. Глана, Я. Г. Шнайдера та ін. Неперервний вплив англійської мови на німецьку, безперечно, стимулює пильний інтерес мовознавців до проблеми запозичення, проте, незважаючи на це, аналіз семантичних змін запозичень у німецькій мові залишається поза їх увагою. **Актуальність** даного дослідження визначається комплексним аналізом класифікацій типів семантичних змін у лексиці, виокремленням типів семантичної адаптації запозичень з англійської у сучасній німецькій мові.

Об'єктом дослідження є англіцизми. **Предметом** даного дослідження є варіанти трансформацій їх семантики у системі мови-позичальниці.

Мета статті – проаналізувати наявні у лінгвістичній науці класифікації типів семантичних змін слів та описати варіанти семантичної адаптації англіцизмів у сучасній німецькій мові. Під семантичною адаптацією слід розуміти семантичні трансформації англіцизмів у процесі їх функціонування та становлення на німецькому ґрунті.

Запозиченнями у статті називатимуться: а) процес проникнення одиниць лексичного рівня із англійської мови та її американського варіанту у німецьку мову внаслідок екстралінгвістичних або інтралінгвістичних причин; б) одиниця лексико-семантичного